

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ОЦІНЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У сучасних умовах господарювання інтелектуальні ресурси компанії стають одним з головних чинників підприємницької діяльності. У сучасній економіці, що характеризується високим рівнем конкуренції та інтенсифікацією науково-технічного прогресу, одним із пріоритетних напрямів забезпечення стратегічних конкурентних переваг є інтелектуалізація діяльності суб'єктів господарювання, що зумовлює необхідність визначення сутності інтелектуальних ресурсів та їх оцінювання.

Ключові слова: інтелектуальні ресурси, інтелектуальний капітал.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ СУЩНОСТИ И ОЦЕНКА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ РЕ- СУРСОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация. В современных условиях ведения хозяйства интеллектуальные ресурсы компании становятся одним из главных факторов предпринимательской деятельности. В современной экономике, характеризующейся высоким уровнем конкуренции и интенсификацией научно-технического прогресса, одним из приоритетных направлений обеспечения стратегических конкурентных преимуществ является интеллектуализация деятельности субъектов хозяйствования, что обуславливает необходимость определения сущности интеллектуальных ресурсов и их оценки.

Ключевые слова: интеллектуальные ресурсы, интеллектуальный капитал.

MODERN APPROACHES OF DEFINITION THE NATURE AND ACCOUNTING OF INTELLECTUAL RESOURCES OF COMPANY

Annotation. In the modern terms of managing the intellectual resources of the company become one of the main factors of entrepreneurship. In a modern economy, characterized by the high level of competition and growing rate of scientific and technical progress, one of the priorities of providing strategic competitive advantage is the intellectualization of business entities, which causes the necessity of defining the essence of intellectual resources and their evaluation.

Key words: intellectual resources, additional income, intellectual capital.

Вступ. Останніми роками людство усвідомило обмеженість природно-сировинних ресурсів (за оцінками представників Римського клубу, пік виробництва сировини на душу населення Землі припав на кінець 1960-х років). Даній проблемі приділяють багато уваги таких фахівців, як: Йоран Руус, Стивен Пайк, Лиза Фернстрем, Л. Абалкін, Є.І. Морковська, Е.В. Яковлева, В. Авдеєнко, Р. Акбердін, В. Андрійчук, Р. Білоусов, Г. Бабков, П. Борщевський та інші.

Разом з тим окремі теоретичні концепції розвитку ресурсних теорій є фрагментарними і потребують подальшого дослідження.

В умовах гострої конкурентної боротьби необхідним є раціональне використання ресурсів на підприємстві та особливо унікальних ресурсів. Саме тому в сучасній ресурсній теорії увага зосереджується на здатності компанії використовувати сучасні підходи до оцінювання, формування та використання інтелектуальних ресурсів підприємства.

Постановка завдання. Сьогодні однією з наймогутніших рушійних сил розвитку цивілізації є творча діяльність людини. В сучасних умовах ефективність економіки, науково-технічний рівень виробництва, соціально-економічний прогрес залежать від обсягу накопичених суспільством знань та ефективності використання інтелектуальних ресурсів. Тому основною метою статті є визначення їх сутності, особливостей формування, використання та оцінювання.

Результати. У сучасній економіці інтелектуальна власність є основою ефективного функціонування підприємства. Саме вона визначає конкурентоспроможність економічних систем, виступає стратегічним ресурсом для розвитку сучасних підприємств.

За визначенням Е.В. Яковлевої інтелектуальні ресурси являють собою один з видів економічних ресурсів, використовуваних фірмою для виробництва економічних благ, а основою їх формування є інформація і знання.

Є.І. Морковська визначає інтелектуальні ресурси як комбінацію економічних ресурсів, що складаються з ринкових активів, інфраструктурних активів, інтелектуальної власності, людського капіталу, організаційного знання, причому кожній фірмі притаманна своя особлива комбінація інтелектуальних ресурсів.

Розкрити сутність «інтелектуальних ресурсів» на рівні мікроекономіки можна через сукупності елементів інтелектуального потенціалу, здатних не тільки безпосередньо включатися в процес виробництва, а й чинити на нього потужний опосередкований вплив через науку і технологічний прогрес. Для суспільства в цілому «інтелектуальні ресурси» можна визначити як потенціал економічного зростання та розвитку.

Отже, *інтелектуальні ресурси* — це комплексна економічна категорія, що об'єднує інтелектуальний капітал людей і різні форми нематеріальних активів, що фіксують знання та професійні вміння (об'єктивовані знання) та дозволяють створювати та підтримувати довгострокові конкурентні переваги та забезпечувати та ефективну стратегію розвитку суб'єкта господарювання.

Розширене трактування ресурсів передбачає додавання до традиційних складових нові, які у нематеріальній формі забезпечують довгострокове існування компанії (табл. 1).

Основою інтелектуального капіталу є інтелектуальні ресурси, наявність яких свідчить про необхідність його структуризації на фінансову та інтелектуальну складові.

Вартісне оцінювання інтелектуальних ресурсів ускладнюється тим, що за економічною сутністю він не належить до традиційних активів підприємства. Основним стратегічним методом дослідження проблем вартісної оцінки та обліку інтелектуальних ресурсів підприємства, на нашу думку, повинен бути системний підхід.

Діагностика інтелектуального капіталу дозволяє найбільш комплексно оцінити ефективність використання інтелектуальних ресурсів, які застосовуються підприємством для отримання наднормативного прибутку.

Таблиця 1

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ РЕСУРСІВ [1, С. 128]

Тип ресурсу	об'єктивовані	Ресурси інтелектуального капіталу		
		Споживчі	Організаційні	Людські
Нематеріальні	об'єктивовані	– контракти з клієнтами; – формальні коаліції, спільні підприємства, клієнтські бази	– системи; – формалізовані процеси; – документування знань; – патенти, програмні продукти; – бренди; – титульні дані	– контракти на управління; – документовані реєстри навичок і вмінь
	Нематеріальні	– лояльність клієнтів; – якість договорів про поставку; – підрядні торги, конкуренція, розробки; – сила підтримки акціонерів (враховуючи авторитетних осіб); – мережа; – тиск регулюючих органів на бізнес	– Адекватність структури; – неформальні процеси; – репутація організації; – значення бренду (сила, престиж); – продуктивність процесу дослідження і розробки; – якість корпоративного управління; – технологічні секрети, матеріали наочного вивчення; – неявні знання; – зрілість системи розвитку персоналу	– компетентність вищого керівництва; – досвід роботи вищого керівництва; – здатність до реалізації стратегії; – лідерські здібності; – здатність вирішувати проблеми; – лояльність працівників; – репутація працівників; – здатність працівників пристосовуватися; – залученість працівників

Пропонуємо діагностику здійснювати за чотирма етапами:

- ☞ визначення величини та дослідження структури інтелектуальних ресурсів і його складових;
- ☞ оцінка рівня інтелектуалізації капіталу підприємства;
- ☞ аналіз і оцінювання критеріїв формування та використання інтелектуальних ресурсів;

↪ організаційно-інформаційне забезпечення процесу управління інтелектуальними ресурсами підприємства.

Отже, залежно від того, як оцінюються інтелектуальний капітал компанії та його складових, виділяють такі підходи [3, с. 10]:

— *структурний підхід* базується на використанні різних одиниць вимірювання для кожного з елементів інтелектуального капіталу; він не передбачає загального вартісного оцінювання, використовується в не фінансових моделях;

— *вартісний підхід* застосують при визначенні загальної вартості інтелектуального капіталу підприємства, при цьому вартість його окремих компонентів не розраховується.

Теоретичні та методичні положення щодо оцінювання, процесів формування та використання інтелектуального капіталу, а також підходи до визначення його вартості потребують вдосконалення і стандартизованості, що дозволить визначати вартість інтелектуальних ресурсів як інструментів створення інновацій та отримання додаткового прибутку.

Висновки. Майбутнє завжди невизначене, тому витрачання ресурсів завжди супроводжується тим чи тим рівнем ризику. Розробляючи ресурсні стратегії, треба обґрунтовувати можливий і допустимий рівні ризику, що його бере на себе керівництво за використання ресурсів із максимально можливою віддачею.

Одним із концептуальних положень ресурсної теорії є твердження про індивідуальність розвитку кожної компанії, що обумовлюється особливим набором ресурсів. Однак, лише наявність у компанії ресурсів чи доступ до них в умовах динамічного ринку не може забезпечити їй довгострокових конкурентних переваг.

Саме тому в сучасній ресурсній теорії увага зосереджується на здатності компанії створювати нові види ресурсів і здійснювати безперервний пошук їх комбінацій. У цьому контексті розглядається ресурсний портфель підприємства як усі активи, можливості, організаційні процеси, інформація, знання тощо, контрольовані фірмою, що дозволяють їй створювати і реалізовувати ефективні стратегії.

Розробка організаційно-інформаційного забезпечення процесу управління інтелектуальним капіталом дозволяє створити необхідну інформаційно-аналітичну базу для вирішення практичних завдань щодо стратегічного розвитку підприємства.

Здійснення процедур управління вартістю інтелектуальних ресурсів повинно включати розподіл відповідних функцій за елементами організаційної структури, визначення термінів і відповідальних за підтримку й актуалізацію інформації щодо аналізу та їх оцінки .

Список використаних джерел

1. Йоран Руус, Стивен Пайк, Лиза Фернстрем. Интеллектуальный капитал. Практика управления. — М.: Высшая школа менеджмента, 2010. — 236 с.
2. М.Г. Грецак, В.М. Колот, О.Г. Мендрул та ін. / Підручник / за заг. та наук. ред. Г.О. Швиданенко. — [вид. 4-ге, перероб. і доп.]. — К. : КНЕУ, 2009. — 816, [8] с.
3. Ревуцький С. Теоретичні та практичні проблеми використання інтелектуального капіталу // Інтелектуальний капітал. — 2002. — № 2. — С. 10–13.
4. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами / М. Армстронг ; пер. с англ. под ред. С.К. Мордовина. — 8-е изд. — СПб. : Питер, 2008.
5. Вишнеvsька О.М. Ресурсний потенціал підприємництва / О.М. Вишнеvsька // Економіка АПК. — 2008. — № 12. — С. 32–37.
6. Бервено О.В. Интеллектуальный капитал: экономическое содержание и особенности формирования в транзитивном обществе: Дис... канд. экон. наук: 08.07.01 / Харьковский национальный университет им. В.Н. Каразина. — Харьков, 2002.
7. Кудіна О.М. (Кожина О.М.) Ресурсний підхід в управлінні підприємством // Вісник Харківського національного університету. Серія економічна. — Ч. 2: Зб. наук. праць. — Харків: ХНУ, 2002. — № 551. — С. 99–103.

16.06.2014